

סימן א. בדין זמן תמיד של בין הערבים, נח

- א. תנו רבנן: כסידורו בחול כך סידורו בשבת, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר: כסידורו בערב פסח. מאי קאמר? –
- ב. אמר אביי, הכי קאמר: כסידורו בחול בערב הפסח, כך סידורו בשבת בערב הפסח, דברי רבי ישמעאל, רבי עקיבא אומר: כסידורו בערב הפסח שחל להיות בערב שבת, כך סידורו בשבת. ומתניתין דקתני בין בחול בין בשבת – רבי ישמעאל היא. במאי קא מיפלגי? – במוספין קודמין לבזיכין קמיפלגי: רבי ישמעאל סבר: מוספין קודמין לבזיכין, עבד לחו למוספין בשש, ובזיכין בשבע, ועביד ליה לתמיד בשבע ומחצה. רבי עקיבא סבר: בזיכין קודמין למוספין, בזיכין בחמש, ומוספין בשש, ועביד ליה לתמיד בשש ומחצה.
- ג. מתקיף לה רבא: מידי רבי עקיבא כסידורו בערב הפסח שחל להיות בערב שבת קתני? כסידורו בערב הפסח סתמא קתני. אלא אמר רבא, הכי קאמר: כסידורו בחול דעלמא – כך סידורו בשבת בערב הפסח, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר: כסידורו בערב הפסח. ומתניתין דקתני בין בחול בין בשבת – רבי עקיבא היא. במאי קא מיפלגי – במכמר בשרא קמיפלגי: רבי ישמעאל סבר: חיישינן למכמר בשרא, ורבי עקיבא סבר: לא חיישינן למכמר בשרא. – אי לא חיישינן – ניעבדיה בשש ומחצה! – קא סבר: מוספין קודמין לבזיכין. עביד לחו למוספין בשש, ובזיכין בשבע, ועביד ליה לתמיד בשבע ומחצה.
- ד. מתקיף לה רבה בר עולא: מידי כסידורו בחול כך סידורו בשבת בערב הפסח דברי רבי ישמעאל קתני? כך סידורו בשבת סתמא קתני. אלא אמר רבה בר עולא, הכי קתני: כסידורו בחול דעלמא כך סידורו בשבת דעלמא, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר: כסידורו בערב הפסח דעלמא, כך סידורו בשבת דעלמא. ומתניתין דקתני בין בחול בין בשבת – דברי הכל היא. במאי קמיפלגי? בגזרת נדבות ונדרים קמיפלגי. רבי ישמעאל סבר: גזרינן שבת אטו חול, ורבי עקיבא סבר: לא גזרינן. – אי לא גזרינן – ניעבדיה בשש ומחצה! – קסבר: מוספין קודמין לבזיכין, מוספין בשש, ובזיכין בשבע, ועביד ליה לתמיד בשבע ומחצה.
- ה. מיתיבי: תמיד כל השנה כולה קרב כהלכתו, נשחט בשמונה ומחצה וקרב בתשע ומחצה. ובערב הפסח נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה. חל להיות בשבת – כחל להיות בשני בשבת, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר: כסידורו בערב הפסח. בשלמא לאביי – ניחא. אלא לרבא קשיא! – אמר לך רבא: לא תימא כחל בשני בשבת אלא אימא כשני בשבת דעלמא.
- ו. מיתיבי: חל להיות בשבת – כסידורו כל השנה כולה, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר: כסידורו בערב הפסח דעלמא. בשלמא לרבא – ניחא, אלא לאביי קשיא! – אמר לך אביי: לא תימא כסידורו כל השנה אלא אימא כסידורו כל השנים כולן דברי רבי ישמעאל, רבי עקיבא אומר: כסידורו ערב הפסח שחל להיות בערב שבת.

מחלוקת האמוראים בפירוש מחלוקת התנאים

ר"י: 7.5; ר"ע: 6.5	ר"י: 8.5; ר"ע: 7.5	
אביי	רבא	ע"פ שחל בשבת
	רבה בר עולא	שבת דעלמא

נחלקו התנאים, רבי ישמעאל ורבי עקיבא, בזמן הקרבת תמיד של בין הערבים.
 נחלקו אמוראים, אביי, רבא ורבה בר עולא, בפירוש מחלוקת התנאים, ונחלקו בשניים:
 א. במקרה עליו נחלקו התנאים: תמיד של בין הערביים בערב פסח שחל בשבת [אביי ורבא],
 או תמיד של בין הערביים בשבת דעלמא [רבה בר עולא].
 ב. בדינים, דהיינו בשעות, בהם נחלקו התנאים: שבע וחצי לר"י ושש וחצי לר"ע [אביי], או
 שמונה וחצי לר"י ושבע וחצי לר"ע [רבא ורבה בר עולא].

אביי ורבא מודים במשתנה השני, שמחלוקת התנאים היא על ע"פ שחל בשבת.
 רבא ורבה בר עולא מודים במשתנה הראשון, שמחלוקת התנאים היא בין 8.5 ל-7.5.

שרשי מחלוקת האמוראים נעוצים בפרשנות המונחים שבביריתא. על שלושה מונחים נחלקו:
 כסידורו בחול; סידורו בשבת; כסידורו בערב פסח.
 המונח הראשון מפרש את הדין לשיטת רבי ישמעאל.
 המונח השני מפרש את המקרה עליו נחלקו רבי ישמעאל ורבי עקיבא.
 המונח השלישי מפרש את הדין לשיטת רבי עקיבא.

כל אחד משלושת המונחים מתפרש בסוגיא בשני אופנים שונים:

פרשנות הבריתא: האפשרויות

	אופן א	אופן ב
[הדין לר"י] כסידורו בחול	ע"פ בחול [7.5]	חול דעלמא [8.5]
[המקרה] סידורו בשבת	ע"פ שחל בשבת	שבת דעלמא
[הדין לר"ע] כסידורו בערב פסח	ע"פ בע"ש [6.5]	ע"פ בחול [7.5]

אביי בוחר בשלוש השורות את אופן א; רבה בר עולא בוחר בשלוש השורות את אופן ב; רבא בוחר
 בשורה התחתונה והעליונה את אופן ב, ובאמצעות את אופן א.

מחלוקת האמוראים – שרשי המחלוקת

	אביי	רבא	רבה בר עולא
[הדין לר"י] כסידורו בחול	ע"פ בחול [7.5]	חול דעלמא [8.5]	חול דעלמא [8.5]
[המקרה] סידורו בשבת	ע"פ שחל בשבת	ע"פ שחל בשבת	שבת דעלמא
[הדין לר"ע] כסידורו בערב פסח	ע"פ בע"ש [6.5]	ע"פ בחול [7.5]	ע"פ בחול [7.5]

כשתמצי לומר, חמישה מועדים שונים נזכרו בסוגיא:

- חול בעלמא [8.5]
- ערב פסח שחל בחול [7.5]
- ערב פסח שחל בערב שבת [6.5]
- ערב פסח שחל בשבת
- שבת בעלמא

בשורה האמצעית בביריתא המתארת את המקרה [סידורו בשבת] ניתן להציב את מועד [ד] או [ה].
 בשורה הראשונה והאחרונה ניתן להציב את מועדים [א-ג]. ברם, כיוון שהשורות תלויות זו בזו יש
 רק שתי אפשרויות: בשורה העליונה את [ב] ובשלישית את [ג] או בעליונה את [א] ובשלישית את
 [ב].

שרש מחלוקת אביי ורבא

למרות שרבא חולק על אביי גם בשורה העליונה וגם בתחתונה, שרש המחלוקת ביניהם נעוץ בתחתונה, כפי שעולה מלשונו בתחילת סעיף ג: 'מידי רבי עקיבא כסידרו בערב הפסח שחל להיות בערב שבת קתני? כסידרו בערב הפסח סתמא קתני'. יותר פשוט לשיטתו לפרש את השורה התחתונה בערב פסח שחל בחול ולא בע"פ שחל בערב שבת, כיוון שלא מפורש בשורה זו אלא ערב פסח ותו לא. בעקבות זאת לא ניתן לפרש את השורה העליונה בע"פ של בחול, דאם כן לא נחלקו ר"י ור"ע, ולכן מוכרחים לפרש גם בשורה העליונה כאופן ב, בחול דעלמא. שרש המחלוקת אם כן בשורה התחתונה ורק כתוצאה מכך הוא חולק גם בעליונה. וצ"ע, מדוע רבא לא חלק על העליונה מצד עצמה, והרי לא מפורש בה אלא 'בחול' ולא כמו שאביי פרש ע"פ שחל בחול. שאלה דומה שאל תוד"ה מיד, ומתוך דבריו תתיישב גם קושיא זו. נקדים את שיטת רבה בר עולא.

רבא בר עולא חולק על קודמיו בפרשנות השורה האמצעית, כיוון שלא מפורש בה אלא שבת ותו לא: 'מידי כסידרו בחול כך סידרו בשבת בערב הפסח דברי רבי ישמעאל קתני? כך סידרו בשבת סתמא קתני'. והקשו התוספות מדוע רבא שחלק על אביי בשורה התחתונה לא חלק גם באמצעית, ותירצו שכיוון שהברייתא מהווה המשך לנדון במשנה לא צריך היה ר"י [לפי אביי ורבא] לפרש שמדובר בערב פסח. לפי זה גם השורה העליונה מתיישבת, שסידורו בחול מתפרש על ערב פסח שחל בחול. אמנם כיוון שבשורה התחתונה מה שקשה לרבא על אביי הוא לא החוסר של 'ערב פסח' אלא החוסר של 'ערב שבת', לכן חולק רבא על השורה התחתונה ומציב בה את מועד [ב] ערב פסח שחל בחול. כעת לא נותר לרבא מה להציב בשורה העליונה אלא את מועד [א] חול בעלמא, שהרי מועד [ב] כבר הוצב בסיפא, ומועד [ג] ע"פ שחל בע"פ לא מתאים לשורה העליונה כיוון שלא מפורש בה ערב שבת.

לסיכום, לפי אביי ניתן להציב בברייתא הן את ערב פסח [בשורה העליונה והאמצעית] והן את ערב שבת [בשורה התחתונה]. לפי רבא ניתן להציב רק את ערב פסח [בשורה האמצעית] אך לא את ערב שבת [בתחתונה]. לפי רבה בר עולא לא ניתן להציב לא את זה ולא את זה.

שרש מחלוקת התנאים לשיטות אביי ורבא

כאמור, לאביי ורבא המקרה עליו נחלקו התנאים הוא זמן תמיד של בין הערבים בערב פסח שחל בשבת. שלושה זמנים שונים להקרבה אפשריים:

- א. השעה 6.5 [תחילת הזמן האפשרי]
- ב. השעה 7.5 [משום שמוספין קודמין לבזיכין]
- ג. השעה 8.5 [משום מיכמר בישראל]

לפי אביי המחלוקת היא בין [א] ל - [ב], דהיינו אם מוספין קודמים לבזיכין או ההיפך [ולכו"ע לא חיישינן למכמר בישראל]; לפי רבא המחלוקת היא בין [ב] ל - [ג], דהיינו אם חיישינן למכמר בישראל או לא [ולכו"ע מוספין קודמין לבזיכין].

הבריינות הנוספות [סעיפים ה - ו]

החידוש בשתי הבריינות הנוספות ביחס לברייתא הראשונה [סעיף א] הוא בשניים:

- א. המקרה הנדון מפורש בבריינות אלו יותר מבראשונה. בראשונה כתוב רק סידורו בשבת, וממילא נחלקו אם מדובר בע"פ או שבת דעלמא. בבריינות האחרונות ניתן להסיק מהמילים 'חל להיות בשבת' שמדובר בערב פסח, ולא בשבת דעלמא. אמנם אין בכך קושיא על הבנתו של רבה בר עולא, שהרי ניתן לומר, שבברייתא הראשונה הם חלקו על שבת דעלמא ובשתי האחרונות הם חלקו על ע"פ שחל בשבת [אמנם לפי התירוץ הראשון בתוד"ה אלא לרבא, רבה בר עולא יפרש שגם בברייתא השניה נחלקו על שבת דעלמא].

אמנם דברי ר"ע בברייתות אלו זהים לדבריו בברייתא הראשונה [כסידורו בע"פ], שיטת רבי ישמעאל מפורשת יותר בברייתות אלו. בברייתא הראשונה נאמר רק: 'כסידורו בחול', ונחלקו אם כוונתו לחול דעלמא [רבא] או לע"פ שחל בחול [אביי]. בברייתא השניה נאמר 'כחל להיות בשני בשבת', ומשמע מהמילים 'חל להיות' שמדובר בע"פ שחל בחול, כשיטת אביי. רבא מוכרח להגיה ולשנות: 'כשני בשבת', ולפרש שני בשבת דעלמא. בברייתא השלישית נאמר 'כסידורו כל השנה כולה', ומשמע כתמיד של בין הערבים של כל השנה, דהיינו כחול דעלמא, כשיטת רבא. אביי מוכרח להגיה ולשנות 'כל השנים כולן', ולפרש כערב פסח בשאר השנים, דהיינו ערב פסח שחל בחול.